

ВІДГУК

**офіційного опонента, доктора політичних наук, професора
Андрущенко Тетяни Вікторівни на дисертацію Конціцької Гражини
«Теоретико-методологічні основи дослідження феміністських рухів у
політиці», поданої на здобуття наукового ступеня кандидата
політичних наук за спеціальністю 23.00.01 - теорія та історія
політичної науки**

Проблематика фемінізму є надзвичайно актуальною для сучасного політичного наукового дискурсу. Детальний погляд на особливості поляризації сучасного світу показує, що чи не основним фактором, який поляризує суспільство, актуалізує проблематику утиску та самовияву, і, відповідно, в силу цього перетворюючись на вагомий політичний інструмент, є фемінізм. Актуальність теми дослідження полягає також в тому, що все більш нагальною стає потреба вивчення специфіки інституціоналізації фемінізму в політиці та проектування перспектив еволюції цього феномену.

Мета дослідження - з'ясувати особливості теоретико-методологічних основ дослідження феміністичних рухів у політиці та виокремити їх зміни в умовах процесів глобалізації - логічно розкриває суть актуальних проблем, вирішення яких покладено в основу роботи.

Визначена мета дослідження деталізована авторкою в наступних завданнях:

- уточнити сутність поняття «феміністських рухів у політиці» у межах сучасних теоретико-методологічних підходів;
- визначити теоретико-методологічні підстави аналізу феміністських рухів відповідно до окреслених етапів;
- проаналізувати етапи концептуалізації феміністської теорії у політологічному контексті та з'ясувати дефініції фемінізму, визначивши його суть; проаналізувати зміст та теоретичну основу досліджень фемінізму; визначити етапи у розвитку жіночих рухів та

висвітлити ці процеси згідно з усталеним поділом: «перша хвиля» фемінізму, «друга хвиля» фемінізму, «третья хвиля» фемінізму;

- з'ясувати проблему лідерства та культури статі на прикладі жіночих рухів, уточнити поняття «жіночі політичні рухи», «проблема лідерства» / «проблема жіночого лідерства», «патріархат та культура статі», «природа і культура у фемінізмі»;
- дослідити проблеми сучасних феміністських рухів у політиці на прикладі Польщі та України;
- охарактеризувати питання феміністської теорії у сучасних політичних рухах в контексті з'ясування змісту нових феміністських політичних доктрин та політичної практики сучасного фемінізму, (стр. 5-6)

Об'єкт дослідження авторка формулює як теоретико-методологічні основи вивчення феміністських рухів у політиці, а **предмет** - як етапи концептуалізації феміністської теорії та її історичні форми репрезентації у жіночих політичних рухах, (стор.6)

Значна частина теоретичних положень, а також категоріально-понятійний апарат, введений авторкою в науковий обіг потрібно вважати вартими наукової новизни.

- Вперше в українській політології авторка довела на основі теоретико-методологічних засад та системності політичної теорії методологічні підстави вивчення феміністських рухів у політиці; з'ясувала принципи трансформації феміністичних рухів у політиці відповідно до еволюції гуманістичних поглядів щодо жінки, структуризації феміністського руху в окремі напрями, впливу суспільно-політичних змін та громадянських інституцій на усі явища фемінізму; (стр. 15-18; 20-23; 28-35)
- Також уперше сформульовано положення про те, що традиційна схема інтерпретацій жіночих рухів, яка поділяла його на «ліберальний фемінізм», «радикальний фемінізм», «марксистський фемінізм», «соціалістичний фемінізм» у нових інтелектуальних

середовища трансформувалася у «культурний фемінізм», а діалектика течії визначається її подальшою змінністю - «французький психоаналітичний фемінізм», «лесбійська етика», «екофемінізм», «чорний фемінізм», «womanism» тощо; процес появи нових напрямів у фемінізмі має тенденцію до продовження, оскільки фемінізм іманентно детермінований як плюралістична теорія, тому він не може існувати як єдина цілісна конструкція; (стр. 58-67; 72-81; 82-90).

В пунктах наукової новизни дисертантка також пропонує оригінальні визначення ключових категорій дослідження, до яких належить уточнене автором визначення поняття фемінізму, та низка допоміжних концепцій, що деталізують авторське розуміння ключових понять та органічно з'єднують теоретичні положення роботи.

- Зокрема, положення стосовно сучасного етапу розвитку феміністських рухів у політиці, що демонструє необхідність правового регулювання цих процесів у глобальному вимірі, вироблення правових основ оцінки та гарантій розвитку цих явищ, творення умов для поєднання феміністських рухів з «новими рухами» у соціальній та суспільній площині; (стор. 82-90)
- аргументовано, що визначальним питанням «другої хвилі» фемінізму стала боротьба не за юридичну, а за фактичну рівність жінок; у рамках «другої хвилі» жіночого руху вперше почали формуватися підстави політичної самореалізації жінок, політично це ув'язувалося з можливістю жінкам обиратися в органи державної влади, виборні структури і, особливо, в місцеве самоврядування; у теоретичній площині відбувся перехід від фази мінімалізації відмінностей між статями до теорії «жіночоцентризму»; Слідуючи логіці розгортання дослідницької стратегії, авторка визначила первинним аспектом Тендерних вимірів систем політики аналіз тендерної чуйності. На основі опрацювання досвіду Швеції в даній галузі, дослідниця конкретизувала складові аналізу Тендерної

чуйності, а саме тендерний розподіл праці, доступ до ресурсів та контролю над ними, тендерні ролі та відповідальності, практичні потреби та стратегічні інтереси, пов'язаних із тендером та умови життя і позиції у суспільстві (стор. 47-60)

За темою дослідження авторкою одноосібно було підготовлено монографію та 7 наукових статей, опублікованих у фахових виданнях України і Польщі.

Апробація результатів дослідження відбувалася в процесі обговорення та виступів на міжнародних конференціях, зокрема: на міжнародних та регіональних наукових конференціях у Католицькому університеті в Любліні (Республіка Польща, 2012, березень); загальнопольській науковій конференції "Ochronaprawczlowieka w Polsce i naswiecie w XXI wieku" (Республіка Польща, Люблін, Університет ім. Марії Кюрі-Склодовської, 2015 р., лютий); у виступі з рефератом "Zapobieganie i zwalczanieprzemocywobec kobiet" на науковій конференції "Przemoc w rodzinie - nowewyzwania, staryproblem" (Республіка Польща, Вища гуманістична школа в Радомі, 2015, грудень) та рефераті "KobietaprzewDdca: kwestialiderapolitycznego" на міжнародній гуманістичній конференції "NowePristupy v riadeni a vedenicuoli" в Ліптовськїм Яні (Словаччина, 2016, вересень). Взяла участь у наукових конференціях гуманітарних відділів Люблінської політехніки (Республіка Польща, 2014, травень), Вищої школи економіки (Республіка Польща, Лодзь, 2015, жовтень), Вищої школи господарства і фінансів (Республіка Польща, Сянок, 2016, березень), загальнопольській науковій конференції (Республіка Польща, Кросно, 2015, липень).

Результати дослідження обговорено на засіданнях кафедри теорії та історії політичної науки Львівського національного університету імені Івана Франка.

Текст дисертації Г. Конціцкої цілковито розкриває логіку дослідження визначених мети та завдань дисертації. Її структура складається із вступу, п'яти розділів, сімнадцяти підрозділів, висновків,

списку використаних джерел з 262 найменування, розміщених на 22 сторінках. Повний обсяг дисертації становить 224 сторінки. Дисертація оформлена у повній відповідності з вимогами і цілком відповідає паспорту обраної спеціальності (23.00.01 - теорія та історія політичної науки).

Автореферат складає повне і переконливе уявлення про зміст дисертації, її структуру, теоретичні висновки, а також адекватно відображає основні положення наукової новизни та висновки дисертаційного дослідження. Автореферат оформлено у відповідності з сучасними вимогами.

Теоретичне та практичне значення роботи визначається підготовленим дисертанткою методологічним інструментарієм та категоріально-понятійним апаратом для дослідження та пояснення схожих проблем політичної науки та явищ політичної дійсності. Узагальнені висновки дисертації можуть бути використані в ході розробки навчальних посібників, спецкурсів з політичних наук та спеціально-наукових теоретичних досліджень. Незважаючи на переважно теоретичне спрямування роботи, деякі положення дисертації можуть залучатися до сфери наукового консультування.

Не применшуючи загалом позитивного враження від дисертації Г.Конціцької разом із тим можна висловити деякі зауваження та побажання з приводу окремих положень.

1. Авторка достатньо обґрунтовано та деталізовано розкриває суть та специфіку фемінізму, ґрунтуючись на вдало добраній методології. Проте виникає запитання - це феномен чи більше доктрина? Це поняття розкриває специфіку актуальних суспільно-політичних взаємодій чи радше їх класифікує?

2. Здобувачка деталізовано розкриває специфіку еволюції феміністичного руху, акцентуючи увагу і на особливостях його вияву у сьогоденні. Однак залишається нерозкритим запитання про можливості подальшого розвитку фемінізму. Яка проблематика буде основною надалі? Які проблеми можуть стати для фемінізму ключовими надалі?

3. Дисертантка у компаративістському контексті розкриває специфіку українського фемінізму, однак видається недостатньо деталізованим якраз характеристика загальної проблематики та особливості функціонування феміністичних організацій (поза «femen»).

4. Залишається нерозкритою особливість феміністичних проблем в Україні – яким чином вони набувають інституціоналізованого вияву? Чи існує якась особливість феміністичної проблематики в ідейному вимірі в Україні? Якщо так, то ці питання вартувало б розглянути у тексті роботи.

Загальний висновок.

В результаті проведеного аналізу приходимо до висновку про те, що дисертація Конціцької Гражини «Теоретико-методологічні основи дослідження феміністських рухів у політиці», подана на здобуття наукового ступеня кандидата політичних наук, цілком відповідає паспорту спеціальності 23.00.01 – теорія та історія політичної науки, є цікавим та оригінальним дослідженням, що логічно та аргументовано представляє інноваційний підхід автора до розв'язання теоретичних проблем фемінізму. Висловлені зауваження не носять принципового характеру і не применшують значимості роботи дисертантки, а лише пропонують можливі шляхи подальшого розвитку та вдосконалення досліджуваних проблем.

Дисертаційне дослідження Конціцької Гражини «Теоретико-методологічні основи дослідження феміністських рухів у політиці» носить оригінальний, самостійний та завершений характер і відповідає всім сучасним вимогам, а його авторка, Г.Конціцька, заслуговує на присудження їй наукового ступеня кандидата політичних наук за спеціальністю 23.00.01 – теорія та історія політичної науки.

Офіційний опонент

доктор політичних наук, професор,
завідувач кафедри політичної психології
та соціально-правових технологій
Національного педагогічного університету
ім. М.П. Драгоманова

Андрущенко Т.В.
канцелярією
Драгоманова
16 03 2017 р.